

UTEMELJITEV IN PREDSTAVITEV NOVEGA VOLILNEGA SISTEMA

Koordinacija Nacionalnega sveta

V Ljubljani, maj 2021

- I. POMEN VOLILNEGA SISTEMA ZA DRUŽBO
- II. POLOŽAJ SLOVENIJE
- III. KAJ JE BISTVO NOVEGA VOLILNEGA SISTEMA, KI GA PREDLAGAMO?
- IV. KONKRETNE SPREMEMBE, KI JIH PREDLAGAMO
- V. OBLIKOVANJE VOLILNIH ENOT (VE) IN VOLILNIH OKRAJEV (VO)
- VI. ZAČNIMO DEMOKRATIČNO RAZPRAVO

I. POMEN VOLILNEGA SISTEMA ZA DRUŽBO

- 1.1. Volilni sistem je hrbtenica politične ureditve vsake države. V svojem bistvu je to nekakšen dogovor, »pogodba« med državljani in političnimi strankami. Preko njega državljani izberejo posameznike in politične stranke, na katere začasno (za en mandat) prenesejo del svoje suverenosti za vodenje države (drugi del državljani uporabljajo preko referendumskega sistema).
Če je volilni sistem demokratičen in se spoštuje volja volivcev, izražena na volitvah, lahko govorimo o demokratični ureditvi države. V nasprotnem primeru, če politične stranke uzurpirajo volilni sistem in/ali ne upoštevajo volje volivcev, govorimo o deformiranem oz. nedemokratičnem volilnem sistemu in nedemokratični družbi.
- 1.2. Volilni sistem oz. njegova pravna ureditev je torej, takoj za Ustavo, drugi najpomembnejši pravni akt družbenega sistema. To je razvidno tudi iz dejstva, da družbe za njegovo uveljavitev zahtevajo enako kvalificirano večino, kot za Ustavo. Še več, če se družba znajde v večji ustavni krizi ali v temeljni razvojni dilemi, lahko izjemoma seže preko pristojnosti svojega Parlamenta, ki mu jih je podelila. Takrat v demokratičnih družbah pogosto Predsednik države (ali predsednik Parlamenta, kakor so pač opredeljene njihove pristojnosti) oblikuje večjo skupino, nekakšen »nacionalni svet«, ki mu poveri pripravo nove zakonske ureditve. Pri tem je značilno, da tak gremij s posebnimi pooblastili praviloma ni sestavljen zgolj iz ozkega kroga (pravnih) strokovnjakov, temveč njegova sestava odraža širšo strukturo in interese družbe.
- 1.3. V zadnjem obdobju je več držav, ki so se znašle na temeljnem razvojnem razpotju, poseglo po tej obliki iskanja poti iz svoje družbene krize (Irska, Islandija). Vse so oblikovale široko skupino ljudi (ne zgolj strokovnjakov v ožjem pomenu besede), ki naj bi oblikovala podlago za nov družbeni konsenz, potreben, da se njihova družba izvije iz politične blokade oz. razvojne krize. Vse so tako pridobljen predlog nove ureditve ali nove razvojne usmeritve nato ponudile na referendumu v odločitev državljanom, ker so ocenile, da taka odločitev presega kompetence njihovih Parlamentov. Z referendumsko odločitvijo so Parlamenti dobili le pravno izvedbeno zadolžitev.

II. POLOŽAJ SLOVENIJE

- 2.1 Slovenija je bila ob koncu prejšnjega stoletja zgodba o uspehu. Uspela je kreniti v tranzicijsko obdobje brez velikih notranjih pretresov in z veliko mero državljske enotnosti. Na tej podlagi je oblikovala novo Ustavo in večstrankarski sistem, obenem pa tudi volilno zakonodajo, ki je temeljila na strankah kot nekakšnih garantih zdrave tekmovalnosti in demokracije, saj se je Slovenija opredelila kot demokratična republika.
- 2.2 V začetku novega stoletja pa se je pokazalo, da Sloveniji primanjkuje zgodovinskih demokratičnih izkušenj in demokratičnih nadzornih institucij, ki v drugih državah zagotavljajo ravnovesje v političnem boju strank za vodilno (oblastno) pozicijo. Stranke so najprej bistveno zmanjšale vpliv volivcev z ukinitvijo prednostnega glasu (kar je ustavno vprašljivo), nato pa deformirale referendumski sistem in pričele sistemsko slabiti položaj in pristojnosti civilnih nadzornih institucij. To je bila pot, ki nas je namesto v normalno večstrankarsko demokratično družbo pripeljala v strankokracijo. Stranke in njihove politične elite so se pričele odtujevati od državljanov, ki so njim in njihovim institucijam (tudi DZ in vladi) vse manj zaupali. Prav nezaupanje državljanov v politične stranke in institucije je bistvo sedanje politične krize, ki se kaže tudi v zmanjševanju zanimanja volivcev za volitve (naraščajoča abstenenca) in zmanjševanju ugleda izvoljenih poslancev. In tega nezaupanja ni mogoče odpraviti drugače kot z novim volilnim sistemom, s čemer se, po rezultatih anket strinja tudi veliko članov oz. volivcev obstoječih političnih strank. Tudi oni opozarjajo, da v sedanjem sistemu mnenje volivcev nima ustrezne, ustavno določene teže.

- 2.3 SINTEZA-KCD je že leta 2018 na podlagi tega naraščajočega nezaupanja državljanov in volivcev ocenila, da se je Slovenija znašla v težji politično-razvojni krizi, iz katere bodo politične stranke same težko našle ustrezen izhod. Ocenili smo, da se začenja daljše obdobje politične nestabilnosti, hitro menjavanje vlad, pojavi instant strank, naraščajoča odtujenost politične elite in posledično obdobje vse bolj avtoritativnega, nedemokratskega vladanja. Hkrati je postalo očitno, da je slovenska družba vse bolj izpostavljena pritiskom tujih kapitalskih interesov, ki se jim ne zna upreti (na to je opozoril tudi OECD), posledično pa je pričel naraščati »kriminal belih ovratnikov« (sistemska korupcija). Ker Slovenija ni razpolagala z ustreznimi zgodovinskimi izkušnjami in družbenimi nadzornimi institucijami (ali pa stranke in DZ njihovih odločitev, tudi odločitev Ustavnega sodišča, enostavno niso upoštevale), je postalo jasno, da nam grozi obdobje nekakšnega »umazanega kapitalizma«, v katerem pravni red pospešeno razpada, z njim pa tudi socialno tkivo družbe.
- 2.4 Danes je Slovenija kot država in kot družba v eksistenčni krizi in nujno potrebuje novo razvojno vzpodbudo, novo »družbeno soglasje«. Staro, temelječe na ideji osamosvajanja in oblikovanja lastne države, je po vseh desetletjih očitno preseženo in izčrpano, z njim pa tudi razvojne vizije političnih strank. Te so se pričele ukvarjati predvsem same s seboj in zagotavljanjem svoje oblasti, upravljanje države in interese državljanov pa potiskajo v ozadje. Očitno je, da obstoječi volilni sistem povzroča negativno kadrovske selekcije in tako postaja podlaga za vse globlje in vse bolj kronične politične krize.
- 2.5 Zatona temelju spoznanja, da je prav obstoječi volilni sistem eden od temeljnih vzrokov kronične politične krize, smo predstavniki SINTEZE-KCD obiskali večino političnih strank in jih poskušali prepričati, da je skrajni čas za dogovor o novem volilnem sistemu, ki bi okrepil vlogo državljanov in zmanjšal njihovo nezaupanje v stranke in njihove institucije ter vrnil ugled poslancem, ki danes naglo upada. Stranke za te predloge niso pokazale nobenih interesov in ocenili smo, da jim sedanji volilni sistem predstavlja tako »polje udobja«, ki se mu brez večjih intervencij Predsednika države in/ali državljanov ne nameravajo odreči. In da same zato ne zmorejo več niti pripravljenosti niti sposobnosti, da bi realno ocenile nujnost sprememb volilnega sistema.
- 2.6 Na podlagi te ocene smo v letih 2019 in 2020 poskušali v nekaj zaporednih razgovorih prepričati Predsednika države, da (po zgledu drugih držav v podobnih krizah) in na podlagi svojih pristojnosti in odgovornosti, tudi on oblikuje nekakšen »nacionalni svet« in mu poveri pripravo nove volilne zakonodaje (po potrebi pa tudi spremembo nekaterih ustavnih določil) ter nato tako oblikovan predlog »novega družbenega sporazuma« ponudi v razpravo in presojo državljanom na referendumu, DZ pa sprejeto referendumsko odločitev zadolži za njegovo zakonodajno operacionalizacijo.
- 2.7 Predsednik je naš predlog ocenil kot »odličen in smel«, vendar se za njegovo realizacijo ni odločil. Zato smo v sodelovanju z nekaterimi drugimi institucijami civilne družbe v marcu 2021 sami oblikovali jedro takega »Nacionalnega sveta za demokratično spremembo volilnega sistema«, ki je pričel z oblikovanjem predloga nove volilne zakonodaje. Danes vam poleg utemeljitve nujnosti za spremembo sedanjega sistema predstavljamo bistvene novosti novega, ki ga predlagamo. S tem odpiramo tudi javno razpravo, ki bo potekala vse do konca meseca avgusta. Nato bo strokovna delovna skupina ponovno uskladila vse vaše predloge in pripombe in usklajen predlog ponudila v referendumsko odločanje državljanom in državljanom Slovenije oz. v parlamentarni postopek.

III. KAJ JE BISTVO NOVEGA VOLILNEGA SISTEMA, KI GA PREDLAGAMO?

- 3.1 Ker nismo hoteli tvegati z oblikovanjem nekakšnega povsem novega volilnega sistema, ki še nikjer ni v praktični rabi, smo najprej analizirali uspešne tuje sisteme. Posebej smo upoštevali tudi rešitve v državah, ki so se zadnja leta odločile za reformo svojega volilnega sistema, in poskušali oceniti, kateri od njih, deloma prilagojen specifikam slovenske družbe in nastale situacije, bi nam najbolj ustrezal. Ugotovili smo, da ima absolutno prednost KOMBINIRANI VOLILNI SISTEM, v katerem imajo volivci na razpolago dva volilna glasova. Zakaj?
- 3.2 Kombinirani volilni sistemi danes pridobivajo na pomenu, ker združujejo prednosti dveh skrajnosti, večinske in proporcionalne, ki imata vsaka zase ob odlikah tudi izrazite slabosti. Logično je, da nihče, ki resno pripravlja reformo volilnega sistema, ne bo preskakoval iz ene v drugo skrajnost, temveč bo gradil nov model volilnega sistema tako, da bo ohranjal odlike in opuščal slabosti veljavne ureditve. Eksperti volilnega prava sicer pogosto predlagajo irsko različico kombiniranega volilnega sistema, ki temelji na tem, da lahko volivec razvršča kandidate. Gre za alternativno glasovanje, ki ohranja visoko stopnjo personalizacije, obenem pa zagotavlja približno proporcionalno sestavo parlamenta. Ko se poskuša demokratizirati proporcionalni volilni sistem pa je bolj logično, da se izbira ustavi pri (nemškem sistemu dveh glasov) in prav tega smo tudi mi izbrali kot sistemsko izhodišče, s tem, da smo morali nekatere probleme zaradi drugačne opredelitve v naši Ustavi rešiti drugače (v Nemčiji npr. število poslancev ni fiksno določeno).
- 3.3 Nemški kombinirani sistem namreč:
- poudarja personalizacijo in hkrati ne zanika pomena povezovalnega delovanja političnih strank;
 - vodi do manj razdrobljenega parlamenta, vendar ne do dvostrankarske polarizacije,
 - omogoča bolj stabilno izvršilno oblast na način, ki ne ogroža nadzorne vloge parlamenta,
 - poudarja vezi med volivci in poslanci, izvoljenimi na terenu, obenem pa zagotavlja sorazmerno zastopanost političnih programov oz. strank.

To so razlogi, zaradi katerih mnogi poznavalci volilnega prava ugotavljajo, da je kombinirani sistem najbolj perspektiven in da bo v 21. stoletju v razvitih demokracijah prevladal, s tem, da bo delež poslancev, ki se bodo volili neposredno (po večinskem načelu) verjetno v različnih državah različen..

- 3.4 Prednost kombiniranega sistema, kot je uveljavljen v Nemčiji, je zlasti v tem, da onemogoča oblikovanje manjšinske vlade, ker se z drugim glasom določa sorazmerno

zastopstvo politični programov in strank. V primerjavi z nemškim modelom kombiniranega volilnega sistema dveh glasov, so za Slovenijo izrednega pomena tri izboljšave, ki jih predlagamo:

- Prva se nanaša na to, da je na večinskih volitvah (s prvim glasom) izvoljen kandidat, ki dobi večino veljavno oddanih glasov (dvokrožni večinski sistem). S tem je onemogočeno, da bi posamezna politična stranka ali koalicija pridobila poslanske mandate zaradi razpršitve glasov v prvem krogu volitev. To je še posebej pomembno v Sloveniji, kjer za razliko od nemške ureditve, ni mogoče povečevati števila poslancev, temveč je to omejeno na 90 poslancev. Tako bodo pri volitvah poslancev, ki bodo imeli domicil in poslansko pisarno v volilnem okraju, izvoljeni resnično tisti, ki uživajo največje zaupanje med volivci.
- Druga pomembna izboljšava pa se nanaša na drugi glas (glasovanje za strankarske in druge liste) na način, da ima volivec prednosti glas. Predlagamo, da bi bil ta glas absolutni, torej močnejši kot je določen za volitve v Evropski parlament. Vendar se je že pri evropskih volitvah pokazalo, da so volivci pogosto odločilno premešali vrstni red kandidatov na listah političnih strank. In predvsem zato štejejo volivci uvedbo prednostnega glasu kot dobrodošlo oz. celo kot nujno krepitev njihovega vpliva na izvolitev poslancev. Poleg tega v izboljššanem modelu kombiniranega sistema dveh glasov izboljšujemo možnosti za izvolitev strankarsko nevezanih kandidatov in list.
- Tretja izboljšava pa je v tem, da ohranjamo razmerje med političnimi strankami, ki so prestopile 4% volilni prag, kot so ga določili volivci v delu, kjer z drugim glasom volijo na proporcionalen način. To pomeni, da pri izračunu končnega števila izvoljenih poslancev upoštevamo tudi poslance, ki so jih stranke dobile v prvem delu, ko se poslanci volijo po večinskem principu. Tako dobimo ravnotežje med rezultati večinskega dela glasovanja (prvi glas), kjer je poudarek na personalizaciji, in rezultati glasovanja po proporcionalnem načelu (drugi glas), kjer je poudarek na sorazmerni zastopanosti političnih programov, kar je značilnost in odlika dobrih kombiniranih volilnih sistemov.

IV. KONKRETNE SPREMEMBE, KI JIH PREDLAGAMO

V novem, KOMBINIRANEM VOLILNEM SISTEMU, ki ga predstavljamo in dajemo v javno razpravo, predlagamo:

4.1 V DELU VOLITEV PO VEČINSKEM NAČELU:

- 4.1.1 Da bo polovica poslancev voljena po večinskem (dvokrožnem) principu, tako, kot volimo predsednika države ali župane;
- 4.1.2 Tako bomo dosegli, da bo imel vsak od 44 volilnih okrajev svojega poslanca; s tem bomo odpravili anomalijo sedanjega sistema, da tretjina prebivalcev Slovenije že desetletja ne more izvoliti svojega predstavnika v DZ;
- 4.1.3 Volilno zakonodajo bomo oblikovali tako, da bodo kandidate za te poslance lahko poleg strank enakopravno predlagale tudi skupine državljanov (Državljske liste) z realno možnostjo izvolitve, kar doslej ni bilo mogoče;
- 4.1.4 Kandidati za te poslance bodo morali že vsaj dve leti imeti svoje stalno prebivališče v okraju, kjer kandidirajo (domicilni princip);
- 4.1.5 Predlagatelji bodo za vsakega kandidata predstavili osnovne podatke o njegovi izobrazbi, dosedanjem delu in premoženjskem stanju; potvarjanje teh podatkov bo pomenilo izgubo pravice do kandidiranja ali izgubo mandata, če je bil ta že podeljen;
- 4.1.6 Kandidati bodo morali jasno in obvezujoče predstaviti program svojega dela, ki tako postane podlaga za njihovo izvolitev (in eventualen odpoklic, če ga ne uresničujejo);
- 4.1.7 Uveljavljamo zahtevo po spolni (najmanj 40 % predstavnikov vsakega spola) in socialni enakopravnosti tako pri predlaganju kandidatov kot pri njihovi medijski predstavitvi, kar doslej ni bilo mogoče;
- 4.1.8 Poslanci, izvoljeni kot kandidati Državljskih list, bodo v DZ oblikovali poslansko skupino »Neodvisni« (z enakimi pravicami in dolžnostmi, kot jih imajo ostale poslanske skupine, česar sedanja vladna večina ne omogoča) in ne bodo smeli prehajati v poslanske skupine političnih strank;
- 4.1.9 Oblikovali bomo sistem »odpoklica poslanca, ki deluje v nasprotju s programom, na podlagi katerega je bil izvoljen«; volivci, ki so tega poslanca volili (kar lahko dokažejo z dvojnikom volilne glasovnice), bodo lahko sprožili proces odpoklica;
- 4.1.10 Preprečili bomo sprehajanje poslancev v vlado in nazaj v DZ z določbo o trajnem prenehanju mandata poslancem, ki odidejo na voljene oz. izvršne politične funkcije;
- 4.1.11 Zaostri bomo tudi druge razloge za odvzem imunitete poslancev oz. začasno ali trajno prenehanje njihovega mandata, s ciljem, da povečamo integriteto poslancev DZ.

4.2 V DELU VOLITEV PO NAČELU PROPORCIONALNOSTI PREDLAGAMO:

- 4.2.1 Z drugim glasom bo volivec izbiral stranko, ki bi ji zaupal oblikovanje vlade, in znotraj njene kandidatne liste z uporabo prednostnega glasu opredelil kandidata, ki mu daje prednost. Volitve potekajo na ravni VE, razmerje dobljenih glasov pa se ugotavlja na ravni države, kjer še naprej velja tim. »volilni prag«, ki znaša 4 % zbranih glasov;
- 4.2.2 V vsakem VO določene VE stranke kandidirajo z isto listo kandidatov, ki mora šteti vsaj toliko kandidatov, kot ima VE mandatov (primer: če ima VE glede na število prebivalcev 4 mandate, ima torej tudi 4 VO. V vsakem od teh okrajev določena stranka kandidira z enotno listo (najmanj) 4 kandidatov, pri tem pa ne prezrimo, da ima vsak od teh VO že »svojega« poslanca, izvoljenega po večinskem principu;
- 4.2.3 Pri oblikovanju kandidatnih list morajo predlagatelji (politične stranke) spoštovati načelo spolne enakopravnosti (najmanj 40 % kandidatov podzastopanega oz. vsakega spola, izmenično zaporedje pri razvrstitvi kandidatov);

- 4.2.4 Predlagamo uveljavitev načela absolutnega in obveznega prednostnega glasu (pri volitvah evropskih poslancev že zdaj poznamo relativni prednostni glas);
- 4.2.5 Tudi za določitev teh kandidatov veljajo enaka pravila, kot so opredeljena za kandidate, ki se volijo po večinskem načelu – domicil na ravni regije, podatki za predstavitev kandidatov, itd.

4.3 GLASOVNICE

4.3.1 Kombinirani sistem, ki ga predlagamo, ne vsebuje samo dveh različnih principov volitev (po večinskem in po proporcionalnem načelu), temveč predpostavlja, da bi bil celoten postopek volivcu prijaznejši, tudi dve različni glasovnici (volilnici):

- glasovnico A za volitve po večinskem načelu in
- glasovnico B za volitve po proporcionalnemu načelu.

4.3.2 Za lažje razumevanje vam predstavljamo skico obeh glasovnic (A in B). Seveda so imena nosilcev kandidatur, torej državljskih list in strank kot tudi imena »kandidatk in kandidatov« izmišljena in vpisana samo za boljše razumevanje.

Glasovnici bi izgledali približno takole:

Volilna glasovnica A za volitve poslanca VO po večinskem načelu

Volilna enota 1 (Gorenjska)

Volilni okraj 2/1 (Kranj)

Zap. št	Ime kandidata	Znak nosilca kand. liste	Kandidatna lista
1	Edvard Mimoidoči	XX	Državljska lista E. M.
2	Jože Sedeči	XY	SDS
3	Jaka Vodnar	YY	D. lista »Za okolje«
4	Anamarija Triglav	YQ	D. lista »Ženski lobi«
5	Francka Asiška	QY	DeSUS
6	...	QX	...

Navodila:

1. Voli se en kandidat.
2. Volivec voli tako, da obkroži zaporedno številko pred imenom kandidata, ki ga izbere.
3. Če volivec ne obkroži nobenega kandidata ali obkroži več kot enega, glasovnica ni veljavna.
4. Izvoljen je kandidat, ki dobi več kot 50% glasov veljavnih glasovnic. Če nihče ne dobi toliko glasov, gresta kandidata z največjim številom glasov v drugi krog.

Opombe:

1. Kandidira lahko samo kandidat, ki ima v tem okraju vsaj dve leti stalno prebivališče (domicilni princip).
2. Kandidat mora ustrezati pogojem, ki jih določa ZVDZ.
3. Državljska lista ali politična stranka morata ob vložitvi kandidature za kandidata navesti vse podatke, ki jih določa zakon, vključno z lastnoročno podpisano Izjavo kandidata, da kandidaturo sprejema (razkritje kandidata).
4. Zaporedje kandidatov na glasovnici se določi z žrebom.
5. V primeru enakega števila glasov obeh kandidatov v drugem krogu se zmagovalca izbere z žrebom.

Glasovnica B za volitve poslanca po proporcionalnem načelu

Volilna enota 1 (Gorenjska)

Volilni okraj 2 (Kranj)

Zap. št.	Znak nosilca kand. liste	Ime kandidatne liste	Imena kandidatov	Leto rojstva
1	XXX	DS	1.1 Ana Sinica 1.2 Blaž Kos 1.3 Cecilija Sraka 1.4 Čedo Vran	2002 1964 1996 1951
2	YYY	SDS	2.1 Anton Merjasec 2.2 Borka Lisica 2.3 Cene Volk 2.4 Čita Trump	1999 1972 1983 1042
3	QQQ	Državljska lista xz	3.1 3.2 3.3 3.4	
4	ZZZ	DeSUS	4.1 4.2 4.3 4.4	

Navodila:

1. Volite tako, da obkrožite številko kandidatne liste in nato številko pred imenom in priimkom kandidata, ki mu dajete prednost (absolutni prednostni glas).
2. Glasovnica je veljavna, tudi če obkrožite samo številko kandidatne liste, pa nobenega ali več števil pred imeni in priimki kandidatov, vendar potem noben kandidat ne dobi prednostnega glasu.
3. Glasovnica je veljavna, če obkrožite samo številko pred enim kandidatom, ne pa tudi pred isto kandidatno listo.
4. Glasovnica NI veljavna, če obkrožite več števil pred kandidatno listo (več kandidatnih list) ali več kandidatov na isti listi.

Pojasnila:

1. Kandidirajo lahko samo kandidati, ki imajo v VE že vsaj dve leti stalno prebivališče (?)
2. Kandidati morajo izpolnjevati pogoje, ki jih določa ZVDZ. Za vse kandidate mora vlagatelj predložiti lastnoročno podpisano Izjavo o soglasju in druge potrebne podatke (predstavitev kandidata).
3. Volilna enota (VE) Gorenjska ima 4 Volilne okraje. Stranke v vseh Volilnih okrajih (VO) iste VE vlagajo iste (enake) kandidatne liste, ki vsebujejo vsaj toliko kandidatov, kot šteje VE volilnih okrajev.
4. Zaporedje kandidatnih list se žreba.
5. Pri določanju kandidatov morajo vlagatelji spoštovati načelo spolne enakopravnosti tako, da je na listi vsaj 40% kandidatov istega spola oz. podzastopanega spola. (Izjema so VE, ki štejejo 3 VO, v katerih pa morata biti zastopana oba spola).
6. Zaporedje kandidatov na kandidatni listi se žreba tako, da so kandidatke in kandidati zapisani izmenično, (po »zip« principu).
7. Da bi se upoštevali kandidati določene kandidatne liste v končnem obračunu, morajo stranke, ki so kandidatne liste vlagale, na ravni države preseči 4% volilni prag.

V. OBLIKOVANJE VOLILNIH ENOT (VE) IN VOLILNIH OKRAJEV (VO)

5.1 Državni zbori zadnjih sklicev niso pokazali ustrezne sposobnosti in pripravljenosti, da bi se dogovorili o številu in velikosti volilnih enot (VE) in volilnih okrajev (VO), ki bi bili vsaj približno enako veliki. Tudi zadnji formalni popravki velikosti VO, sprejetih

v tem DZ, tej normi ne zadoščajo, saj se tudi po teh spremembah VO med seboj razlikujejo tudi za 270 %! Tako ostajajo v veljavi VE, ki so bolj ali manj administrativne opredelitve, in volilni okraji, ki samo deloma upoštevajo demografska središča in občine, med seboj pa so povsem neprimerljivi.

- 5.2 Da bi presekali te neuspešne prepire o številu VE in VO ter njihovi velikosti, ki v DZ potekajo že desetletja, predlagamo povsem nov pristop. Kot VE predlagamo sedanje STATISTIČNE REGIJE (StR), ki so se v obdobju pandemije uveljavile kot politično – teritorialne entitete. Računi nam pokažejo, da bi lahko, če bi tem StR dodelili različno število mandatov (po enega na vsakih 47.295 prebivalcev) dobili 44 skoraj enakih VO in s tem podlago tako za volitev 44 poslancev po večinskem principu kot za volitev ostalih 44 poslancev po proporcionalnem načelu.
- 5.3 Če upoštevamo ta izhodišča in opravimo predlagane korekcije (združitev Posavske in Zasavske regije, povezavo Obale, Krasa in Notranjske, ter razdelitev Osrednje slovenske regije na LJ-Center ter LJ-okolico) dobimo naslednjo sliko StR – VE in njihovih VO oz. števila mandatov za volitve po večinskem principu:

	Statistične Regije / VE	Št. prebivalcev dne 1.7.2019	št. VO = mandatov	Št. preb. v VO
1	Gorenjska	205.717	4	51.429
2	Goriška	118.008	3	39.336
3	JV Slovenija	144.688	3	49.229
4	Koroška	70.683	2	35.342
7	Podravska	324.875	7	46.410
8	Pomurska	114.396	2	57.198
11	Savinjska	257.425	5	51.485
6a	Osrednjeslovenska - MOL	294.110	6	49.018
6b	Osrednjeslovenska - Okolice	258.111	5	51.622
5+10	Obala + Kras + Notranjska	168.431	4	42.108
9+12	Posavska + Zasavska	132.866	3	44.288
	skupaj	2.089.310	44	47.484

Opomba: pri oblikovanju tabele smo upoštevali število prebivalce in ne števila volivcev.

- 5.4 Odločitev, da sprejmemo StR kot izhodišče in s tem enostavno kot VE, njihove razlike v velikosti pa kompenziramo z različnim številom mandatov (VO), je prav gotovo novost, ki bo sprožila veliko razprav. Toda po našem prepričanju je to edini korekten približek zahtevi Ustavnega sodišča, da dobimo med seboj po velikosti primerljive VO. Dosedanje iskanje približno enakih VE je oblika administrativnega nasilja nad poseljenostjo Slovenije in njenimi demografskimi tokovi. Hkrati pa rešitev, da različno velikost VE kompenziramo z različnim številom mandatov, v svetu ni nova; že dolgo jo npr. v svojem volilnem sistemu uzakonja Švedska.
- 5.5 Lahko pa to rešitev razumemo tudi kot začasno, dokler ne bodo uspešno končane razprave in ustanovljene Pokrajine, kar pa verjetno še ne bo tako kmalu. Toda tudi Pokrajine, kakršne koli že bodo in kolikor koli jih bo, bodo med seboj različne po velikosti (številu prebivalcev) in bodo zahtevale podobno rešitev – ali ponoven administrativen razrez, ki s seboj prinaša vprašljive rešitve, kot je npr. uvrščanje Idrije na Gorenjsko (v Gorenjsko volilno enoto).

VI. ZAČNIMO DEMOKRATIČNO RAZPRAVO

- 6.1. Spoštovane državljanke in državljani, sistem nove volilne zakonodaje, ki vam ga predstavljamo, ni nekaj, kar »kupiš ali zavrneš«. Je predlog v konsistenten sistem povezanih predlogov, ki zahtevajo še mnogo razprav in brušenja. Toda konstruktivnih, povezujočih razprav, v katerih nihče ne more pričakovati, da bo vse po njegovih željah, sicer se užaljeno umakne, predlog označi za nesprejemljiv, njegove avtorje pa za bedake. Naj se tak pristop sliši še tako »slovenski«, vas prosimo, da tokrat reagiramo drugače: da skupaj, v strpnem, strokovno podkovanem dialogu iščemo rešitve, ustrezne večini. In ko jih bomo našli, jih ponudimo vsem državljanom na referendumsko odločanje in nato DZ v sprejem.
- 6.2. Vse, ki bi radi neposredneje sodelovali pri oblikovanju novega sistema, vabimo, da se nam pridružite v NACIONALNEM SVETU ZA DEMOKRATIČNO SPREMEMBO VOLILNEGA SISTEMA in postanete eden od nosilcev nove »družbene pogodbe« med civilno družbo in političnimi strankami, kar volilni sistem nedvomno je.

ZA VOLILNI SISTEM, KJER ODLOČAJO LJUDJE IN NE STRANKE

Koordinacija Nacionalnega sveta

Opomba: Že po zaključku redakcije te Utemeljitve in predstavitve novega volilnega sistema smo prejeli nekatere predloge za dograditev sistema, še bistveno več pa jih pričakujemo iz javne razprave. Vse te predloge zbira delovna skupina, ki je predlog novega sistema pripravila. Po končani javni razpravi jih bo ocenila in, kjer bo to mogoče, konsistentno vgradila v končni predlog novega sistema ter ga pripravila za referendumsko odločanje, predlog novega Zakona o volitvah v DZ pa za parlamentarni postopek.

Pristopno izjavo za članstvo v »Nacionalnemu svetu za demokratično spremembo volilnega sistema« (SVS) dobite na SINTEZI-KCD.